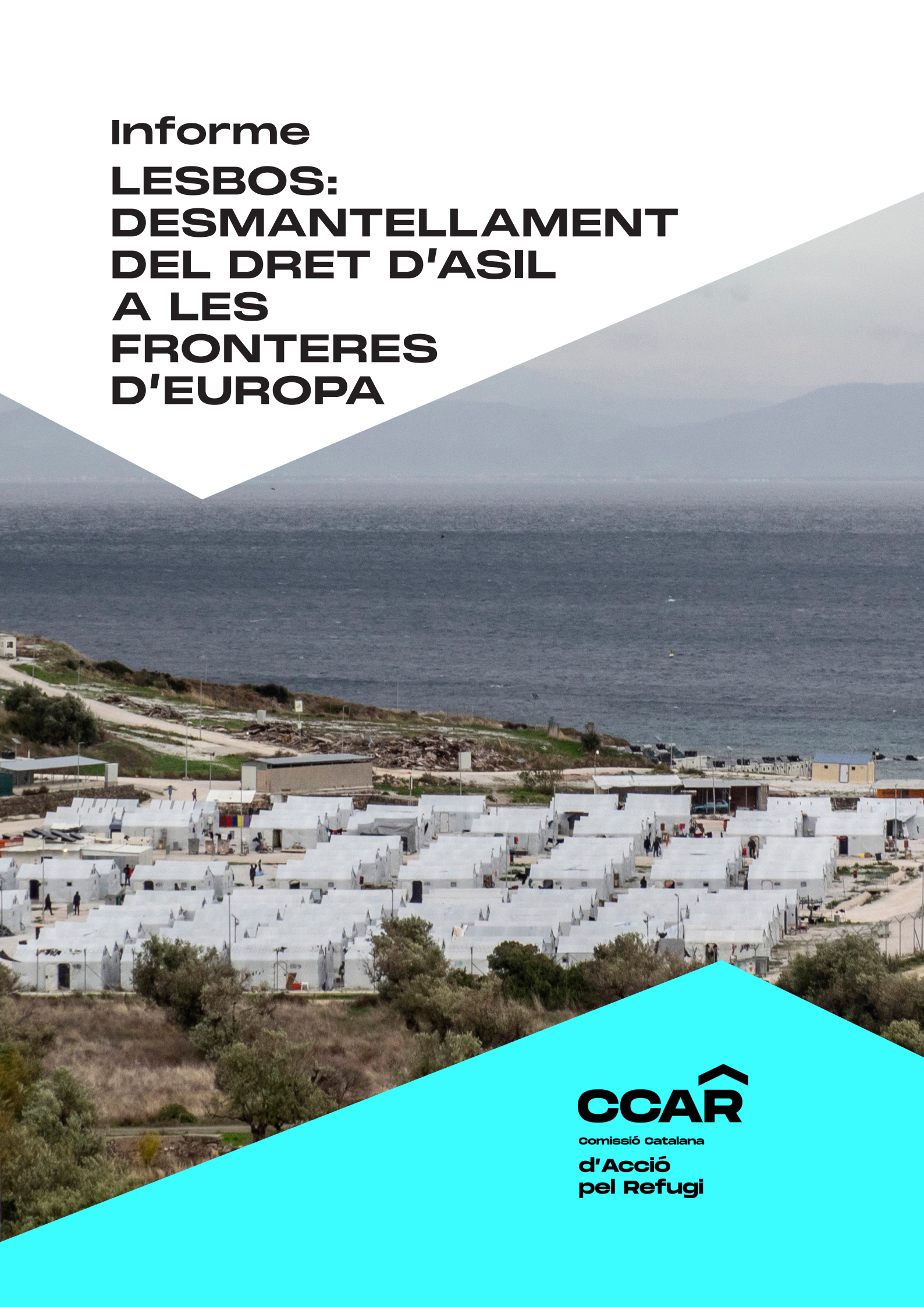

Informe LESBOS: DESMANTELLAMENT DEL DRET D'ASIL A LES FRONTERES D'EUROPA

CCAR
comissió catalana
d'Acció
pel Refugi

Identificador del document: Lesbos: Desmantellament del dret d'asil a les fronteres d'Europa
Autors: CCAR

Barcelona, novembre 2024

Amb el suport de:

Tret que s'indiqui el contrari, els continguts d'aquesta obra (excepte textos i imatges no creades per l'autora) estan subjectes a la llicència de Creative Commons: Creative Commons — Atribució-NoComercial 3.0 Espanya — CC BY-*NC 3.0 ES. La informació continguda en aquest informe és responsabilitat de la CCAR (Comissió Catalana d'Acció pel Refugi) i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'agència de finançament.

Sumari

Per què Lesbos	4
Lesbos i l'arribada de persones migrants i refugiades	5
La ruta del mediterrani oriental	5
Context a Lesbos	6
Context durant la visita.....	8
Principals preocupacions derivades dels resultants de la visita	10
Detencions i violències cap a les persones migrants i refugiades	11
Devolucions en calent a Turquia.....	12
Desmantellament del dret d'asil	14
Criminalització d'organitzacions i activistes.....	15
Conclusions	16
Referències bibliogràfiques	17

Per què Lesbos

1

Les illes gregues del mar Egeu i especialment l'illa de Lesbos s'han convertit en la última dècada en el millor exemple del fracàs de les polítiques europees de migració i asil pel que fa a la protecció de les persones refugiades que arriben al territori, fet que ha convertit l'illa en un espai en el que la violència sistemàtica, les vulneracions greus dels drets humans i les devolucions en calent es produeixen dia rere dia en un clima d'absoluta impunitat.¹

En els últims anys s'ha produït un enorme descens de la cobertura mediàtica de les arribades a les illes gregues, que ha provocat al seu torn un descens en el finançament de les organitzacions que es troben en terreny, moltes de les quals han hagut d'abandonar el seu treball. En aquest sentit, tampoc existeix una fiscalització independent de la gestió fronterera a les illes i les autoritats gregues no presten cap mena d'assistència a les persones migrants i refugiades ni en territori ni en el mar, a la vegada que dificulten enormement el treball de les organitzacions socials i dels activistes.

Lesbos i l'arribada de persones migrants i refugiades

2

Lesbos és una illa de l'est de Grècia situada a només 12 quilòmetres de la costa de Turquia. És una de les illes més grans del país, amb una població d'unes 90.000 persones. La poca distància que separa el país turc del territori europeu és el motiu pel qual desenes de milers de persones migrades i sol·licitants de protecció

internacional han arribat a l'illa en els darrers anys, especialment a partir de 2015 arran de la guerra de Síria. Així doncs, Lesbos ha estat la porta d'entrada a Europa de centenars de milers de sol·licitants de protecció internacional, molts dels quals fugien de conflictes de la regió propera.

¹Ferrero, R. (2016). Europa sin rumbo. El fracaso de la UE en la gestión de la crisis de refugiados / Rudderless Europe: The EU's Failure in Managing the Refugee Crisis. Revista De Estudios Internacionales Mediterráneos, (21). <https://doi.org/10.15366/reim2016.21.012>

La ruta del mediterrani oriental

Des de la dècada de 1990, milers de persones han utilitzat les rutes marítimes a través del Mediterrani des del nord d'Àfrica i Turquia per migrar o sol·licitar l'asil a la Unió Europea: la ruta central (del nord d'Àfrica a Itàlia i Malta), la ruta occidental (del nord d'Àfrica a l'Estat espanyol) i la ruta oriental (de Turquia a Grècia).

Les primeres arribades significatives de persones refugiades a l'illa de Lesbos es van produir en la dècada de 1990. Provenien principalment de Turquia i, en menor nombre, dels Balcans i l'Orient Mitjà, regions travessades per conflictes que van començar a generar fluxos de refugiats cap a Europa. Al llarg de la següent dècada, els fluxos a Lesbos i a altres illes de l'Egeu van començar a augmentar a causa de la guerra a l'Afganistan i la inestabilitat política a l'Iraq. Aquesta intensificació va portar a Grècia a intentar desenvolupar la seva capacitat de resposta davant l'arribada de persones amb necessitats de protecció.

Segons l'Organització Internacional per les Migracions (OIM), la majoria de migrants que van arribar a Europa el 2015 ho van fer per la ruta del Mediterrani oriental, assolint la xifra d'1 milió de persones. Un alt nombre de les persones migrants que entren a Grècia per aquesta ruta ho fan per l'illa de Lesbos. Al 2015, el total de persones que arribaven a l'illa corresponia al 59% del total de sol·licitants d'asil i migrants a Grècia¹, i es van arribar a registrar més de 10.000 arribades en un sol dia².

El nombre va caure considerablement el 2016, degut a l'acord migratori de la Unió Europea amb Turquia, anomenada "Declaració UE-Turquia, que es va signar el mes de març. En base a aquest acord, totes aquelles persones que creuessin de manera irregular de Turquia a les illes gregues a partir del 20 de març de 2016 serien deportades al país turc. A canvi, la Unió Europea reassentaria a una persona de Síria des de Turquia per cada persona síria que Turquia readmetés³. Com a conseqüència d'aquestes mesures d'externalització de les fronteres europees, les illes gregues es van convertir en camps de detenció de migrants per tal d'assegurar el seu retorn a Turquia o al lloc d'origen⁴. Al juny de 2021, Grècia va decretar que Turquia es considerava un país segur per retornar a refugiats de Síria, Bangladesh, Pakistan, Somàlia i Afganistan, tot i que el pacte de 2016 ja ho estipulava i la justícia grega ho havia avalat⁵.

L'OIM ha registrat més de 1.700 persones migrades mortes o desaparegudes a la ruta del Mediterrani oriental des del 2014. Aquesta xifra va ser especialment alta l'any 2015, quan es van registrar 803 morts només durant aquell any. Aquesta xifra és especialment greu si es considera que algunes de les persones mortes o desaparegudes havien estat deportades després d'haver arribat a territori europeu. Aquest fet responsabilitza a les autoritats europees d'haver posat en risc les seves vides directament.

Context a Lesbos

En l'última dècada, les polítiques migratòries i d'asil a Grècia han experimentat un enorme retrocés quant a la garantia i protecció dels drets humans de les persones sol·licitants d'asil i refugiades, principalment per les pressions tant a nivell nacional com de les institucions de la Unió Europea. El 2015 Grècia es va convertir en un dels principals punts d'arribada de milers de persones refugiades que fugien dels conflictes i la persecució a Síria, l'Afganistan i l'Iraq. La incapacitat del país per a una adequada gestió d'aquestes arribades va provocar en un primer moment que moltes persones fossin registrades a la seva arribada i poguessin continuar el seu camí cap a altres països europeus. La crisi humanitària provocada per la incapacitat de Grècia per gestionar els fluxos que travessaven el país va ser especialment greu a les illes de l'Egeu i principalment a l'illa de Lesbos, amb milers de persones en condicions d'amuntegament en els centres de recepció.

L'anomenat "Pacte de la vergonya" entre la Unió Europea i Turquia de 2016 va suposar un enduriment de les condicions dels sol·licitants d'asil que arribaven a Grècia. Amb l'objectiu de frenar el flux de persones refugiades a les illes gregues, es va establir que totes les persones que hi arribessin des de Turquia serien retornades a aquest últim país, tret que se'ls concedís l'asil a Grècia. L'acord va suposar, d'una banda, que s'implementessin procediments accelerats en frontera per a les sol·licituds d'asil amb la finalitat d'incrementar el nombre de devolucions i,

d'altra banda, que els sol·licitants d'asil quedessin atrapats a les illes durant mesos a causa de la lentitud dels procediments i a la sobrecàrrega del sistema, que en cap moment va ser reforçat. D'aquesta manera, els centres de recepció van passar a ser ràpidament camps de detenció, on milers de persones van quedar retingudes en condicions inhumanes a l'espera que els seus procediments es resolguessin.

Durant l'any 2018, el Govern grec, pressionat per la UE, va dur a terme una sèrie de reformes en el sistema d'asil per tal d'accelerar els procediments i augmentar les devolucions a Turquia. A més, es van endurir les condicions d'acolliment i es va restringir l'accés a la protecció internacional.

Aquest conjunt de mesures es presentaven a l'opinió pública com a necessàries per tal de dissuadir les persones que continuaven arribant. Amb l'arribada al poder de Kyriakos Mitsotakis el 8 de juliol de 2019, es va aprofundir en l'enfocament restrictiu respecte del dret d'asil a través de diferents reformes legislatives: es van establir terminis més curts per a les sol·licituds; es van limitar les oportunitats d'interposar recursos i es va suprimir el dret a l'assistència jurídica gratuïta durant el procediment. La situació en els camps de detenció de les illes de l'Egeu va continuar deteriorant-se i es van produir protestes per part de persones refugiades i d'algunes comunitats locals contra les propostes del govern de crear nous centres de detenció tancats.

En 2020, l'impacte de la pandèmia per COVID19 va ser utilitzat pel govern grec per a desmantellar el dret d'asil a Grècia i especialment a les illes de l'Egeu. El mes de març, Turquia va anunciar que deixaria d'impedir el pas de persones refugiades cap a Europa, la qual cosa va comportar que moltes persones intentessin travessar les fronteres. El govern grec va respondre amb una forta militarització i suspensió temporalment el dret d'asil; és a dir, no registrant com a sol·licitants d'asil a aquelles persones que manifestaven la seva voluntat d'accedir a aquest dret.

Les mesures imposades a la població per detenir la propagació del COVID19 van ser més restrictives i es van aplicar durant més temps en el cas de les persones refugiades retingudes en els centres de detenció, on les condicions continuaven sent inhumanes i no era possible mantenir una mínima distància amb altres persones.

A partir de 2022, la política migratòria i d'asil a Grècia ha continuat empitjorant a l'emparedament de la legitimitat que li han proporcionat les negociacions del Pacte Europeu de Migració i Asil, que de fet contempla algunes de les mesures que ja s'havien posat en marxa a les illes gregues. Aquest mateix any es van posar en marxa nous centres de retenció tancats a les illes, amb majors controls i restriccions de moviment per als sol·licitants d'asil i es va aprofundir en el discurs de la contenció i dissuasió.

Durant aquests anys, les persones refugiades i les organitzacions socials² no han deixat de documentar i denunciar violacions greus i sistemàtiques dels drets humans, incloses les devolucions en calent sumàries, les condicions inhumanes en els centres de detenció, la violència per part de les autoritats contra les persones refugiades, la falta d'accés a procediments d'asil justos i les dificultats d'accés a drets socials bàsics.

²Per exemple, Metges Sense Fronteres: [De Moria a los campos-prisión](#) | Médicos Sin Fronteras

La situació de les persones sol·licitants d'asil i refugiades a Lesbos continua sent extremadament complicada. Al setembre de 2020, un incendi va destruir el camp de Moria i les persones sol·licitants d'asil, després de quedar diversos dies al carrer, van ser finalment traslladades a un nou camp temporal a Mavrovouni, anomenat Kara Tepe. Es tracta d'un campament construït de manera precipitada com a solució temporal; però actualment continua sent el principal centre de recepció i retenció a l'illa. El campament sofreix inundacions periòdiques, els serveis de sanejament són insuficients i l'atenció mèdica resulta enormement precària. Tot això, sumat a les condicions d'amuntegament degut a la massificació, fa que la situació a l'interior sigui incompatible amb els drets humans més bàsics. A més, únicament tenen dret a rebre menjar aquelles persones que tinguin un procediment d'asil iniciat, la qual cosa deixa sense alimentació tant les persones la sol·licitud de les quals ha estat denegada, com aquelles a les quals s'ha concedit l'asil.

Tot i que, com s'ha comentat, s'han anat impulsant mesures per implementar procediments accelerats en frontera, aquests continuen sent lents, cosa que obliga a milers de persones a romandre atrapades a l'illa en un estat d'incertesa sobre el seu futur que pot durar mesos o fins i tot anys. A més, les taxes de denegació de la protecció internacional a Grècia han anat augmentant, de manera que la majoria de sol·licituds són rebutjades i les persones han de ser, en principi, deportades a Turquia. Les condicions en els centres de retenció i la incertesa sobre els procediments d'asil generen un greu impacte psicològic en les persones refugiades, que sofreixen en moltes ocasions alts nivells d'ansietat, depressió i altres problemes de salut mental. Algunes persones han estat reubicades

a la Grècia continental o en altres països europeus; però la majoria continua atrapada en uns llimbs jurídics: els qui han rebut una denegació de la seva sol·licitud d'asil no tenen autorització per residir a Grècia, però tampoc poden sortir de l'illa i tractar de creuar a altres països; ni ser deportats davant la negativa de Turquia.

La nefasta gestió de l'arribada de persones refugiades per part de les autoritats i l'augment dels discursos d'odi cap a les persones refugiades i les organitzacions de drets humans per part d'instàncies polítiques i mediàtiques, ha portat a una criminalització i estigmatització que ha generat tensions amb les comunitats locals. Durant 2015 i 2016 va haver-hi un fort sentiment de solidaritat per part dels residents de l'illa, que en moltes ocasions van col·laborar de diferents maneres ajudant a les persones refugiades que arribaven. No obstant això, amb el pas dels anys han sorgit nombrosos conflictes i s'ha produït una polarització de la ciutadania.

Actualment existeix un sentiment generalitzat de rebuig cap a l'arribada de persones refugiades, així com cap a les institucions europees. A les primeres se les acusa de saturar els recursos i serveis públics, i d'impactar negativament en l'economia local pel fet que dissuadeixen l'arribada de turistes. Cal destacar que existeixen en l'actualitat a l'illa grups d'extrema dreta, amb motivacions eminentment racistes, que han protagonitzat episodis de violència contra persones refugiades, organitzacions socials i activistes de drets humans. No obstant això, també existeixen grups que continuen mostrant suport a les persones refugiades i que treballen en col·laboració amb organitzacions i activistes per proporcionar assistència, com és el cas de l'Assemblea oberta contra la violència fronterera a Lesbos³.

³<https://borderviolencelesvos.noblogs.org/>

La criminalització d'organitzacions socials i activistes que defensen els drets de les persones refugiades a Grècia resulta cada vegada més preocupant i suposa un intent il·legítim per part de les autoritats gregues per controlar i limitar les activitats dels qui secunden i assisteixen aquestes persones. Principalment des de l'arribada al govern de Kyriakos Mitsotakis, la restricció en les polítiques d'asil i l'enduriment del control de fronteres ha anat acompanyat de mesures per restringir l'activitat de les organitzacions sobre el terreny. S'han introduït normatives que dificulten el treball de les ONGs i que permeten perseguir penalment als qui es consideri que han facilitat l'entrada o l'estada de persones refugiades. Activistes i treballadors humanitaris han estat detinguts i acusats de delictes de tràfic de persones o espionatge per realitzar activitats que es consideren pròpies de la seva tasca, com els rescats a la mar o l'assistència jurídica. A més, existeixen cada vegada majors obstacles administratius i burocràtics que dificulten les operacions, com ara les restriccions en l'accés als camps de retenció o el control estricte de totes les seves activitats. Això ha tingut un efecte dissuasiu sobre algunes organitzacions que han arribat a abandonar el seu treball a Grècia per temor a represàlies legals; cosa que, al seu torn, ha impactat en les persones refugiades que s'han vist privades dels serveis essencials que aquestes els proporcionaven.

Actualment, les devolucions en calent de migrants a Lesbos són una pràctica habitual. Les organitzacions humanitàries que treballen a l'illa denuncien que moltes de les persones migrades que atenen han viscut situacions traumàtiques d'intercepcions i devolucions per part de persones que fingeixen ser doctors o treballadors d'ONGs per tal de guanyar-se la

seua confiança⁶. Les deportacions es realitzen tant a migrants que ja es troben a l'illa com a embarcacions en aigües gregues que són desplaçades de manera forçada a aigües turques. La distància entre l'illa de Lesbos i Turquia és tan curta que no hi ha aigües internacionals entremig.

No només es realitzen intercepcions al mar, sinó que la legislació grega (Llei 4251/2014) relativa a la immigració, incorpora articles que de facto criminalitzen els rescats marítims de persones migrades⁷. Les autoritats gregues acusen de blanqueig de diners, espionatge, tràfic de persones i participació en organitzacions criminals a aquelles persones que proporcionen ajuda humanitària a refugiats i migrants, tot i que la pròpia llei explícitament exclou a persones que ajuden a refugiats o sol·licitants de protecció internacional⁸. Les penes poden arribar a ser de 10 anys de presó i una multa mínima de 20.000€ que podria arribar a ser de 50.000€ en alguns casos.

Les persones sol·licitants d'asil a Lesbos es troben en un dels dos camps de refugiats de l'illa en condicions d'amuntegament. La situació va empitjorar a partir de maig de 2023, quan el govern grec va començar a deixar sense el dret a rebre aliments a les persones que se'ls havia denegat o concedit l'estatut de refugiat⁹. Així doncs, les úniques persones que tenen accés a menjar en els camps són aquelles la sol·licitud de les quals està sent avaluada. Aquesta situació ha fet que persones refugiades es trobin tancades en camps gestionats per les autoritats, però sense dret a rebre aliments, la qual cosa les fa dependre de programes d'organitzacions de drets humans i/o humanitàries. A més a més, aquesta política de privació d'aliments ja s'aplicava a la Grècia continental.

4

Principals preocupacions derivades dels resultants de la visita

Detencions i violències cap a les persones migrants i refugiades

Tant les detencions com les situacions de violència es produeixen principalment en el marc de les devolucions en calent, tant des de terra com des de la mar. Les pràctiques violentes més sovint denunciades per les organitzacions són el segrest, les agressions físiques, els registres corporals intrusius, les humiliacions i la violència verbal. Les persones refugiades acabades d'arribar a l'illa sovint denuncien haver estat perseguides i algunes informalment detingudes en contenidors o habitacions sense ventilació durant hores o dies abans de ser expulsades. Algunes persones han descrit els trets d'armes de foc com una pràctica d'intimidació prèvia a la intercepció en el mar o al segrest de grups a terra⁴. Les organitzacions sobre el terreny han documentat múltiples testimoniatges d'agressions físiques durant les devolucions en calent, inclosos cops amb pals, bufetades, puntades i cops de puny a homes, dones, dones embarassades i nens. A més de les agressions físiques, les persones han denunciat haver estat assetjades verbalment i humiliades, tant per personal uniformat com per personal desconegut.

Segons la normativa grega d'asil, les persones que entrin o romanguin irregularment a Grècia "seran traslladades immediatament per les autoritats policials o de guardacostes a un Centre d'Acolliment i Identificació o a un Centre Tancat d'Accés Controlat" per sotmetre's als procediments de recepció i identificació. La legislació nacional es refereix expressament al "trasllat ràpid i adequat de persones pertanyents a grups vulnerables", com ara "familiars directes de víctimes de naufragis", amb la finalitat que rebin "atenció especialitzada i protecció especialitzats". No obstant això, les autoritats gregues han eludit els procediments de recepció i identificació en diversos casos de supervivents de naufragis fins a la data. Aquests casos segueixen en centres de detenció previs a l'expulsió, sense atenció ni suport psicològic adequats.⁵

⁴"In plain sight. The human cost of migration policies and violent practices at Greek Sea borders." Médecins sans Frontières.

⁵"Beyond Farmakonisi. The responsibility of the Greek Coast Guard for human rights violations at sea." Refugee Support Aegean. Agost, 2023.

Devolucions en calent a Turquia

Les devolucions en calent cap a Turquia, una pràctica il·legal segons les legislacions grega i europea, es produeixen a les illes de la mar Egeu de manera sistemàtica i sota una absoluta impunitat. Segons els relats de les persones refugiades i els informes de les organitzacions que treballen sobre el terreny, aquestes devolucions en calent contemplen dues modalitats diferents: des del mar i des de terra ferma.

Les devolucions en calent des del mar es porten a terme quan un vaixell de la Guàrdia Costanera Hel·lènica (HCG) o de Frontex intercepta en aigües gregues una embarcació amb persones migrants i refugiades que es dirigeix a Grècia i la retorna a aigües territorials turques. En un primer moment, les autoritats gregues utilitzen l'amenaça i la intimidació, apuntant amb les seves armes a les persones migrants i refugiades per tal d'intentar que siguin elles mateixes les qui facin mitja volta. No obstant això, en la majoria d'ocasions, despleguen una embarcació més petita des de la qual aborden l'embarcació de les persones refugiades per tal de trencar-li el motor i tirar-la a l'aigua per, posteriorment, remolcar-la fins a aigües turques on són deixades a la deriva. S'han donat casos també en els quals les persones refugiades han estat obligades a pujar a l'embarcació principal de les autoritats gregues, on són despallades de les seves pertinences i posteriorment abandonades a la deriva en basses inflables en aigües jurisdiccionals turques.

Les devolucions en calent des de terra ferma es produeixen quan les persones acabades d'arri-

bar són detingudes il·legalment, pujades a una embarcació i expulsades a aigües turques. Les autoritats gregues i altres grups no identificats realitzen contínuament batudes en els diferents punts d'arribada a les illes a fi d'interceptar les persones refugiades abans que aquestes puguin ser oficialment registrades. Atès que les legislacions grega i europea estableixen un determinat tracte i la garantia d'uns drets a aquelles persones que hagin sobreviscut a un naufragi, aquests grups intenten interceptar-les i detenir-les abans que es produeixi aquest registre de manera oficial. Una vegada detingudes, són conduïdes en vehicles no identificats fins a instal·lacions amb ubicació desconeguda, on són retingudes fins que són traslladades de la mateixa manera fins al port. Un cop allà, els lliguen les mans i els obliguen de manera violenta a pujar a una embarcació que els porta a aigües turques, on són abandonades a la deriva en basses inflables.

Encara que aquestes són les principals maneres d'operar de les autoritats gregues i els seus grups afins que han aconseguit ser documentades, els supervivents relaten en els seus testimoniatges una infinitat de situacions diferents: persones que han estat directament llançades al mar, unes altres que han estat abandonades en illes deshabitades de l'Egeu o persones que relaten haver sofert pallisses, tortures i privació de la son durant les detencions i els arrestos, així com l'ús d'armes de foc.

Aquestes operacions es duen a terme per part del que les organitzacions diuen els "homes emmascarats". Es tracta d'homes camuflats, vestits

íntegrament de negre amb passamuntanyes i fortament armats. Aquests operen de manera organitzada, sistemàtica i coordinada amb les autoritats gregues, i és notori que posseeixen formació policial i/o militar. Tot això, sumat a

la impunitat amb la qual actuen des de fa anys, malgrat que tant les institucions com la població de l'illa saben el que succeeix, fa inferir a les organitzacions que es tracta d'una política d'Estat que es duu a terme de manera secreta.

Camp de refugiats Kara Tepe

Desmantellament del dret d'asil

Les mesures de contenció per evitar la propagació de la pandèmia per COVID19 van ser utilitzades per les autoritats gregues per desmantellar el dret d'asil a Grècia i, principalment, a les illes de la mar Egeu. Tanmateix, és necessari assenyalar que aquest desmantellament es produeix després dels forts impactes que el sistema d'asil grec va patir després de l'acord entre la UE i Turquia. En l'actualitat, tal i com denuncia el Legal Centre of Lesbos⁶, la majoria de persones no tenen accés al procediment d'asil.

Per a les persones que accedeixen a Grècia de manera irregular, l'única opció per a no ser detingudes i deportades és sol·licitar l'asil, per la qual cosa les persones el sol·liciten a la seva arribada quan són registrades per la Policia i Frontex. Des que el 2016 entrés en vigor l'acord entre la UE i Turquia, a les illes gregues s'aplica el procediment d'asil de frontera, un procediment accelerat i amb manca de garanties. Però a més, existeix un procediment previ d'admissibilitat que passa per comprovar si la persona ha passat per Turquia i, en cas que així sigui o així es pressuposi que podia haver estat, la sol·licitud no és admesa a tràmit i la persona és en principi retornada a Turquia. Existia en aquest règim una excepcionalitat que s'aplicava a persones en situació d'extrema vulnerabilitat, com ara víctimes de tortura o de violència sexual, persones amb estrès post traumàtic, que no podien ser retornades a Turquia. A partir de 2020 aquesta excepcionalitat va desaparèixer.

Així, les persones que accedeixen al territori per vies irregulars són traslladades⁷ al camp tancat de l'illa i no poden sortir fins que tot el procés de registre, en el qual es decideix sobre l'admissibilitat o no de la sol·licitud d'asil, hagi estat completat. El temps que aquestes persones poden passar en el centre tancat varia molt (d'un mes a més d'un any) i les condicions d'habitabilitat han estat descrites en ocasions com a inhumanes (absència de matalassos, d'accés a la sanitat o a medicaments, mínima distribució de roba, etc). L'entrevista que constitueix la formalització de la sol·licitud de protecció internacional es realitza sense assistència legal i el servei de traducció és tan precari que la necessitat d'accedir al mateix allarga exageradament els terminis.

El que succeeix en la pràctica és que només aquelles persones que porten més d'un any en territori grec i no tenen cap connexió amb Turquia són considerades admissibles per poder accedir al procediment de sol·licitud de protecció internacional. Aquesta situació, en el millor dels casos, suposa estar un mínim d'un any sense accés a serveis bàsics. No obstant això, la realitat és que la majoria de persones la sol·licitud d'asil de les quals no és admesa a tràmit, queden atrapades a l'illa sense drets i sense accés a serveis, ja que Turquia no està acceptant els retorns.

⁶"A Pandemic of Abuses." Legal Centre Lesbos (LCL) and the Feminist Autonomous Centre for research (FAC). Agost, 2023.

⁷Com hem comentat abans, aquest trasllat i procediment oficial de registre es realitza si les persones refugiades han tingut la sort de no ser detingudes pels grups d'"homes enmascarats".

Criminalització d'organitzacions i activistes

Les organitzacions i col·lectius coincideixen a assenyalar que d'ençà que la situació de Lesbos va deixar d'interessar als grans mitjans de comunicació, és molt difícil aconseguir finançament per dur a terme projectes a l'illa. Moltes de les organitzacions i col·lectius que portaven anys fent costat a les persones refugiades han abandonat l'illa per manca de finançament.

La militarització de les fronteres i dels espais d'arribada i trànsit de persones migrants i refugiades, així com la criminalització de les organitzacions i activistes que els donen suport, ha anat en augment en els últims anys. Nombrosos activistes i treballadors d'organitzacions han estat detinguts, denunciats i acusats d'afavorir la immigració irregular pel fet de prestar auxili durant les arribades de pasteres a les costes; així com d'espionatge per realitzar fotografies de vaixells militars i de la guarda costanera grega atracats en el Port o d'espais de retenció de persones refugiades. Els vehicles de les organitzacions i col·lectius són sistemàticament retinguts per la policia amb qualsevol excusa i fins i tot han arribat a ser atacats violentament per part de grups d'extrema dreta que actuen amb total impunitat.

En aquest sentit, una de les furgonetes de repartiment de Zaporeak va ser incendiada fa uns mesos sense que la policia grega hagi obert cap investigació després de la denúncia presentada per l'organització. L'edifici en el qual se situen les seves cuines, situat fora de la ciutat i en un marge de la carretera, sofreix la continuada fustigació de manifestants que es concentren a les seves portes per demanar que abandonin l'illa. Les organitzacions i col·lectius s'han vist obligats a establir restrictius protocols per salvaguardar la seva integritat i la de les persones refugiades

a les quals acompanyen. Les organitzacions no permeten la realització de fotografies a l'interior dels seus espais si en elles es pot identificar a les persones que romanen en ells. Fora d'aquests espais les persones refugiades tenen por de parlar amb organitzacions i periodistes per temor al fet que els seus procediments de protecció internacional es vegin afectats.

Des de 2020 la legislació grega prohibeix a organitzacions de la societat civil realitzar activitats de rescat en el mar, per la qual cosa actualment no hi ha ningú vigilant la costa grega. Tampoc hi ha cap servei que presti una primera assistència humanitària a aquelles persones que acaben d'arribar. Fins fa alguns anys, algunes organitzacions al nord i sud de l'illa feien tornos de nit per realitzar una primera atenció a les persones nouvingudes, però les prohibicions i el risc de criminalització ha fet que hagin abandonat el seu treball.

Actualment, tant el Legal Center of Lesbos com ACNUR disposen d'una línia d'atenció telefònica per a persones que acaben d'arribar. Atès que les autoritats gregues criminalitzen a les persones i organitzacions que tenen contacte amb les persones refugiades abans que aquestes hagin estat oficialment registrades, aquestes organitzacions es veuen obligades a informar de les arribades a les autoritats gregues si no volen ser acusades d'afavorir la immigració irregular. Encara que no poden prestar assistència a les persones refugiades abans del registre de les autoritats, el seu coneixement d'on estan i quantes són les persones que han arribat, sumat a la seva presència física en el lloc, fa que les autoritats traslladin a les persones refugiades al centre tancat i no intentin retornar-les il·legalment.

La violència física, psicològica i sexual extremes cap a les persones migrants i refugiades. Si fins fa alguns anys les expressions de violència més extremes es produïen principalment en origen i trànsit, en l'actualitat les persones migrants i refugiades sofreixen una violència extrema per part dels guarda costes grecs i dels comandos que col·laboren en la realització de les devolucions en calent, dels quals es compta amb testimoniatges de tortura i tractes cruels, inhumans o degradants.

El sofriment psicosocial provocat a les persones migrants i refugiades, especialment als nens i nenes. Les nombroses devolucions en calent, les deplorables condicions en les quals es troba el camp de Kara Tepe, la violència de les autoritats, la falta de suport social, els llargs temps d'espera i l'arbitrarietat en la concessió o denegació de la protecció internacional provoquen un enorme sofriment en les persones, algunes de les quals, fins i tot havent aconseguit arribar a Europa, perden l'esperança de tenir una vida digna en el continent.

La criminalització de la migració i de la solidaritat amb les persones migrants i refugiades. Tant la legislació grega com la pràctica quotidiana de les autoritats són profundament criminalitzadores tant de la migració i de les persones migrants i refugiades com de les organitzacions, col·lectius i activistes que defensen els Drets Humans i fan tasques d'observació, documentació i acompanyament a diferents nivells de les

persones arribades a l'illa. Aquestes organitzacions i activistes fan un treball encomiable sota un context de pressió per part de les autoritats que quotidianament posen traves al seu treball i que reaccionen de manera amenaçadora, fins i tot davant la publicació d'informes que documenten les vulneracions de drets.

El greu retrocés en la figura jurídica de la protecció internacional i el dret d'asil. Les dificultats per accedir al procediment de protecció internacional, l'aplicació de procediments accelerats, la discrecionalitat i arbitrarietat en la concessió o denegació de les diferents formes de protecció, la mancada suport institucional per a les persones a les quals els ha estat reconegut el dret d'asil i fins i tot l'absència de garanties respecte del principi de no devolució, han deixat la figura jurídica de la protecció internacional absolutament buida de contingut i a les persones sol·licitants d'asil i refugiades en una situació de desprotecció absoluta i d'absència de garanties per al compliment dels seus drets.

L'apagada informativa i la manca de fons per atendre i fer costat a les persones migrants i refugiades. La poca atenció mediàtica que actualment rep l'illa no es correspon amb la greu situació que travessa i ha influït enormement en la dificultat per aconseguir fons que permetin dur a terme projectes d'atenció i acompanyament jurídic, psicològic i social a les persones migrants i refugiades que arriben o es troben atrapades a Lesbos.

Referències bibliogràfiques

Médecins Sans Frontières (2023). "In plain sight. The human cost of migration policies and violent practices at Greek Sea borders." <https://www.msf.org/plain-sight-migration-policies-greek-sea-borders>

Lesvos Open Assembly Against Border Violence (2022). "Against pushbacks: notes from Lesvos." https://borderviolencelesvos.noblogs.org/files/2023/09/Against_Pushbacks_Eng.pdf

Lesvos Open Assembly Against Border Violence (2023). "How Lesvos learned to love the pushbacks". https://borderviolencelesvos.noblogs.org/files/2023/08/How_Lesvos_learned_to_Love_Pushbacks_ENG.pdf

Refugee Support Aegean (2023). "Beyond Farmakonisi. The responsibility of the Greek Coast Guard for human rights violations at sea." https://rsaegean.org/wp-content/uploads/2023/09/RSA_Coast-Guard_PostSafi_EN.pdf

Legal Centre Lesvos & Feminist Autonomous Centre for research (2023). "A Pandemic of Abuses." <https://feministresearch.org/wp-content/uploads/2023/09/A-Pandemic-of-Abuses.pdf>

